

Míra cizineckého přízvuku v češtině polských mluvčích¹

Keywords: foreign accent, Czech as L2, Polish as L1, phonology, vowel quantity, perception

Klíčová slova: cizinecký přízvuk, čeština jako cizí jazyk, čeština jako druhý jazyk, polština jako L1, fonologie, délka vokálů, percepce

Abstract

The aim of the study is to try to find sound phenomena that can influence the assessment of the degree of foreign accent among Polish speakers in Czech. The material consists of samples of five native Polish male speakers, from which a perception test was compiled. The degree of foreign accent was assessed by two groups of native Czech speakers (from Bohemia and Ostrava region). Based on the results of the test and perceptual and acoustic analysis, phenomena were determined that could (with varying degrees of certainty) have an influence on the assessment of the foreign accent and which, on the contrary, were not reflected in the assessment. Both the phenomena of prosody, and the pronunciation of segments or their combinatorics contribute to a foreign accent.

Cílem studie je pokusit se nalézt zvukové jevy, které mohou ovlivnit hodnocení míry cizineckého přízvuku u polských mluvčích v češtině. Materiál tvoří vzorky pěti mluvčích mužů s mateřštinou polštinou, z nichž byl sestaven percepční test. Míru cizineckého přízvuku hodnotily dvě skupiny rodilých posluchačů češtiny (z Čech a Ostravska). Na základě výsledků testu a poslechové a akustické analýzy byly určeny jevy, které mohly mít (s různou mírou jistoty) na hodnocení cizineckého přízvuku vliv a které se naopak v hodnocení neodrazily. K cizineckému přízvuku přispívají jak jevy souvislé řeči, tak výslovnost segmentů či jejich kombinatorika.

¹ Vznik studie byl podpořen GA ČR 18-18300S Zvukové vlastnosti češtiny v komunikaci nerodilých a rodilých mluvčích.

1. Úvod

Polští mluvčí často studují na českých vysokých školách nebo v České republice pracují. Nejen podle zkušenosti autorky bývají při studiu češtiny velmi motivovaní a mají zájem se ve výslovnosti co nejvíce přiblížit rodilému mluvčímu.

Major vyčleňuje tři roviny, kterými jsou:

- a) jednotlivé segmenty,
- b) kombinace segmentů a slabika,
- c) prozodie.

Autor říká, že pokud mluvčí ovládá jen jednu nebo dvě z nich, projeví se v jeho řeči cizinecký přízvuk (Major 2001, s. 12–13). Kromě cizineckého přízvuku (*foreign accent*) lze v řeči nerodilých mluvčích sledovat další dimenze, a to *intelligibility* (srozumitelnost řeči v daném okamžiku) a *comprehensibility* (míru námahy, kterou musí posluchač vyvinout, aby výpovědi porozuměl) (Munro, Derwing 1995; Derwing, Munro 2015, s. 3–6). Tyto dimenze mohou být vzájemně propojeny, ale Munro a Derwingová mimo jiné zdůrazňují, že vyšší cizinecký přízvuk nutně neznamená menší srozumitelnost a že i řeč s vysokou mírou cizineckého přízvuku může být plně srozumitelná (Derwing, Munro 2015, s. 3–6).

Cílem představované dílčí sondy je pokusit se vymezit zvukové jevy, které mohou ovlivňovat hodnocení míry cizineckého přízvuku v češtině polských mluvčích. Materiálovým základem jsou vzorky řeči polských mluvčích, u nichž prostřednictvím percepčního testu rodilí mluvčí češtiny hodnotili míru cizineckého přízvuku.

2. Metoda

2.1 Řečový materiál

Ze vzorků čtené řeči pěti polských mluvčích mužů byl sestaven percepční test. Výzkumnému tématu, jímž byla kvantita vokálů, byl podřízen i výběr položek testu; otázka cizineckého přízvuku byla

dílčím tématem. Položkami testu byly krátké věty, které spolu tvořily dvojice (v jednom případě trojici). Příslušná dvojice (trojice) vět se lišila pouze v cílovém slově pro výzkum kvantitativní vokality (slova měla odlišnou posloupnost krátkých a dlouhých samohlásek). Celkem se jednalo o 13 nosných vět, viz následující přehled. V textu budeme dále pro věty používat kódy, např. AI je varianta *Tyhle valy ze dřeva budily pozornost*. a AII je *Tyhle vály ze dřeva budily pozornost*. Test obsahoval celkem 63 položek (5 mluvčích x 13 vět, dvě položky byly kvůli technické kvalitě vyloučeny).

- (1) Tyhle valy/vály ze dřeva budily pozornost. (AI, AII)
- (2) Podle něj se chlapci myli/mýlí poměrně často. (BI, BII)
- (3) K jednomu lanu/lánu poslali dobropis. (CI, CII)
- (4) Sklizeň lánu/lánů trvala až do večera. (DI, DII)
- (5) Text o vlastnostech viru/vírů/výrů publikovala v časopise. (EI, EII, EIII)
- (6) Uprostřed víru/vírů plavaly rybky. (FI, FII)

Prvním úkolem posluchačů bylo označit, kterou variantu cílového slova slyší (k prvnímu úkolu více in Veroňková, Bořil 2020). Druhým úkolem bylo určit míru cizineckého přízvuku položky. Posluchači měli k dispozici 7bodovou škálu: 1 (zcela bez přízvuku), 2 (prízvuk velmi slabý), 3 (slabý), 4 (střední), 5 (silný), 6 (velmi silný), 7 (projev zcela cizí).

2.2 Posluchači a zadání testu

Test byl zadán v Praze a v Ostravě. Pražská skupina se skládala z 19 posluchačů z Čech, a to studentů Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kteří studovali obory s lingvistickým zaměřením (dále skupina Čechy). Ostravskou skupinu tvořili studenti bohemistiky Ostravské univerzity, kteří uvedli, že jejich mateřštinou je čeština (vyloučení byli bilingvní posluchači) a dále, že pocházejí z ostravského regionu a navštěvovali zde základní a střední školu; celkem se jednalo o 25 posluchačů (dále skupina Ostrava).

Posluchači ze skupiny Čechy vyplňovali percepční test individuálně v programu Praat (Boersma a Weenink 2019). Ostravské skupině

byl test vzhledem k technickým možnostem zadán skupinově a posluchači vyplňovali své odpovědi do tištěných formulářů.

2.3 Mluvčí

Skupinu mluvčích mužů tvoří tři mluvčí s vysokou jazykovou kompetencí (mluvčí M1–M3) a dva mluvčí s dobrou jazykovou kompetencí (M4 a M5). Jejich věk se pohybuje v rozmezí 25–40 let. Mluvčí M1–M3 žili v době pořizování nahrávek dlouhodobě v ČR, délka pobytu činila 4–8 let. Všichni tři vystudovali magisterský obor *bohemistika*, a to v Polsku, s výjimkou mluvčího M3, který magisterskou část studia absolvoval v ČR. Mluvčí M1 a M2 se během studia účastnili stáže v ČR a také zde navštěvovali jazykové kurzy. Mluvčí M2 a M3 studovali v době nahrávání na Univerzitě Karlově v Praze doktorské studium s lingvistickým zaměřením; M1 v ČR pracoval, a to mimo akademické prostředí. Mluvčí M4 a M5 získali vzdělání v Polsku; mluvčí M4 vystudoval filologii slovanských jazyků, nikoli však češtiny a M5 humanitní studia. Oba se extenzivně účastnili jazykových kurzů češtiny. V ČR pobývali v době nahrávání necelé 2 roky (M4), resp. krátkodobě (M5).

3. Výsledky

U položek byla provedena akustická a percepční analýza (Praat: Boersma, Weenink 2019) a její výsledky byly usouvztažněny s výsledky percepčního testu.

3.1 Souhrnné výsledky

Posluchači ze skupiny Čechy i ze skupiny Ostrava hodnotili cizinecký přízvuk (dále také *akcent*) obdobně (srov. Muryc 2009). U 59 % položek byl medián míry akcentu pro danou položku v obou skupinách shodný; u 30 % položek hodnotila skupina Čechy akcent položky o 1 bod nižší, u 11 % položek naopak o jeden bod vyšší; větší rozdíly se neobjevily.

V tabulce 1 jsou uvedeny průměrné hodnoty cizineckého přízvuku pro jednotlivé mluvčí; ti jsou pro účely této studie očíslováni postupně právě podle tohoto průměru. S výjimkou drobného rozdílu u M1 je také hodnocení akcentu mluvčích u obou skupin obdobné. Akcent mluvčích s dobrou jazykovou kompetencí byl podle posluchačů silný (M4), resp. na pomezí mezi silným a velmi silným (M5).

Tabulka 1. Cizinecký přízvuk mluvčích M1–M5. Průměr z hodnocení na 7bodové škále (1 – zcela bez přízvuku, 7 – zcela cizí, viz 2.1)

Skupina		M1	M2	M3	M4	M5
Čechy	průměr	1,5	1,9	2,9	5,0	5,4
	směr. odchylka	0,7	1,0	1,4	1,1	0,5
Ostrava	průměr	1,9	2,1	2,7	5,2	5,4
	směr. odchylka	1,0	1,1	1,3	0,9	0,9

Tabulka 2 přináší hodnoty tempa řeči. U mluvčích M2 a M5 se liší hodnoty mluvního tempa celkového (do trvání jsou zahrnuty i pauzy) a artikulačního tempa (pauzy nejsou zahrnuty). Tito mluvčí realizovali uvnitř některých výpovědí předěl s pauzou; je zřejmé, že v našem vzorku pouhá (ne)přítomnost pauzy nepředznamenává míru akcentu. Ovšem lze s velkou jistotou konstatovat, že nízké tempo řeči mluvčího M5, spojené s nadměrným členěním výpovědí, přispělo k hodnocení akcentu mluvčího M5 jako silného až velmi silného.

U mluvčího M3 je naopak tempo řeči velmi vysoké; dosahuje obdobných hodnot jako u moderátorů českého televizního zpravodajství, jejichž tempo řeči bývá předmětem kritiky (Veroňková 2012, Kopečková 2020). Dle subjektivního posouzení autorky vyžaduje tempo mluvčího M3 od posluchače zvýšenou míru soustředění a námahy (dimenze comprehensibility, viz úvod). Pozn. Podle neformálních diskusí není neobvyklé, že čeští posluchači považují projev polských mluvčích v češtině za rychlý.

Tabulka 2. Tempo řeči mluvčích M1–M5 ve slabikách za sekundu (sl/s). MTC: mluvní tempo celkové (do trvání jsou zahrnuty i pauzy). AT: artikulační tempo (pauzy nejsou zahrnuty)

Tempo řeči		M1	M2	M3	M4	M5
MTC	průměr	5,5	4,4	6,2	4,6	3,3
	směr. odchylka	0,4	0,4	0,4	0,6	0,5
AT	průměr	5,5	4,6	6,2	4,7	3,6
	směr. odchylka	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5

3.2 Míra cizineckého přízvuku – mluvčí

Řečový materiál, který máme k dispozici, je poměrně omezený, ať už počtem mluvčích nebo variabilitou nosných vět (např. určité jevy mají jen jednotlivé výskyty nebo se neobjevují vůbec) a cizí akcent se na krátkém nebo jinak limitovaném úseku nemusí plně projevit (Major 2001, s. 19). Soubor však umožňuje mimo jiné porovnávat dvojí, příp. trojí realizaci téže nosné věty v rámci jednoho mluvčího. Jsme si vědomi i toho, že posluchač může během testu postupně začít mluvčí rozpoznávat a hodnotit položky téhož mluvčího s jistým stereotypem.

Následující část přináší základní charakteristiky mluvčích z hlediska cizineckého přízvuku; doklady pro daný zvukový jev jsou uvedeny pouze výběrově.

Projev mluvčích M1–M3 (průměrně s maximálně slabým akcentem) odpovídá z hlediska prozodie v hlavních rysech rodilému mluvčímu. V různé míře se objevují odchylky v kvantitě vokálů či výslovnost „tvrdého y“². Z potenciálně obtížných českých souhlásek si mluvčí většinou osvojili hrtanovou souhlásku [h], znělou i neznělou va-

² V tomto článku budeme používat tradiční a obecně srozumitelné spojení „tvrdé y“; v zápisu pomocí mezinárodní transkripce IPA se pro tuto hlásku používá symbol [ɨ].

riantu fonému /ř/ či výslovnost palatálních souhlásek. Jednotlivě se objeví odchylky na rovině kombinatoriky hlásek.

Akcent mluvčího M1 se podle posluchačů pohybuje na hranici mezi výslovností rodilého mluvčího a velmi slabým akcentem (skupina Čechy), resp. nese jen velmi slabý akcent (skupina Ostrava). Některé jednotlivé položky posluchači označovali jako zcela bez akcentu. Např. varianta EI byla hodnocena akcentem 1,1 (skupina Čechy), resp. 1,3 (Ostrava); podle názoru autorky je příznačné, že tato varianta obsahuje jen krátké vokály (dlouhé vokály obecně představují riziko odchylky) a byla pronesena v poměrně vysokém tempu 6,0 sl/s (v rychlejším tempu nejsou případné odchylky tak slyšitelné). Ve variantě BI je ve slově *myli* náběh na výslovnost „tvrdého y“; je možné, že tento jev přispěl k mírně vyššímu akcentu varianty BI oproti BII ve skupině Čechy (2,5; ve skupině Ostrava je 2,2).

U mluvčího M2 je cizinecký přízvuk hodnocen průměrně jako velmi slabý (1,9; 2,1). Od tohoto průměru se odlišuje např. věta BII (Čechy 2,5, Ostrava 3,2). Zvýšení akcentu je pravděpodobně způsobeno výslovností slova *mýlí*. Na tomto slově mluvčí zpomaluje, nicméně dle subjektivního hodnocení autorky nepůsobí v tomto případě zpomalení rušivě, spíše vyvolává dojem větého přízvuku. Mluvčí zpomaluje patrně ve snaze vyslovit dva dlouhé vokály, ovšem ve slově je zřetelné zkrácení [mi:li]. K výraznějšímu zpomalení došlo také ve větě EIII na slově *výřů*; tato varianta III dosáhla ve skupině Ostrava mezi větami E nejvyššího akcentu (2,6; ve skupině Čechy byl akcent 2,1).

Projev M3 průměrně se slabým akcentem obsahuje na segmentální úrovni obecně jen drobné odlišnosti. Takový charakter mají např. věty CI a CII s mírně nepřesnou výslovností souhlásky [l] a slabým protažením první, přízvukné slabiky ve slově *lanu*. Jednotlivě se však v projevu M3 objevují také výraznější odchylky. Např. akcent dvojice DI a DII je oproti průměru tohoto mluvčího znatelně vyšší (Čechy 4,0 a 3,1; Ostrava 3,9 a 3,7). V obou variantách je slovo *trvala* realizováno jako [třfala]. K vyššímu akcentu varianty DI oproti DII mohlo přispět mírné protažení první slabiky ve slově *sklizeň*. Pozn. k aspektu srozu-

mitelnosti (intelligibility): Slovo *lánů* (DII) bylo posluchači až na výjimky percipováno jako [la:nu], tj. došlo k záměně singuláru a plurálu.

Varianty dvojic vět byly u tohoto mluvčího častěji než u jiných mluvčích ohodnoceny odlišným stupněm akcentu (srov. také oproti ostatním mluvčím vyšší směrdatnou odchylku u průměrné hodnoty akcentu). Např. varianta AI má v obou skupinách zhruba o 1,4 bodu vyšší míru akcentu než AII. V realizaci AI je nápadné, že mluvčí vyslovil slovo *tyhle* nikoli se znělou souhláskou [h], ale s neznělým [x], na rozdíl od AII, ve které je znělé [h] zachováno. Varianta I obsahuje ve výslovnosti slova *vály* „tvrdé y“; produkce tohoto vokálu je problematická i ve variantě II, ve které však zní spíše jako méně pečlivá výslovnost. Rozdíl v hodnocení se objevuje i u dvojice DI a DII, viz výše.

Mluvčí M4 a M5 vykazují odchylky jak na rovině segmentů a jejich spojování, tak v souvislé řeči. Na segmentální rovině jsou u vokálů nápadné změny v jejich kvantitě (zejm. protahování přízvukné slabiky a zkracování jednoho ze dvou dlouhých vokálů vedle sebe) a výslovnost „tvrdého y“. Co se týká souhlásek, ve všech výskytech vyslovuje M4 slovo *tyhle* se znělým protějškem [ɣ] místo znělého [h], ve slově *budily* realizuje palatalizovanou souhlásku [budʲili] a výslovnost znělého [ř] a neznělého[ř] přitahuje pozornost posluchače. Obdobné potíže má mluvčí M5: místo [h] vyslovuje neznělé [x]; znělé [ř] je jednou poloznělé, podruhé se jedná spíše o sled [rʒ]; vyslovuje palatalizovanou souhlásku místo palatály. U obou mluvčích se objevuje výslovnost *trvala* (resp. *trvá*) se změnou [v] na [f] a nejistota ve výslovnosti sekvence *mě* ve slově *poměrně* (objevují se realizace [me] a [mje]).

Projev M4 je obecně plynulý, někdy i v relativně rychlém tempu. Je typické, že M4 realizuje všechny položky, které jsou oznamovacími větami, se stoupavou melodickou konturou místo náležité klesavé kontury. Z neformálního hovoru s mluvčím vyplynulo, že mluvčí si je výslovnostních nedostatků vědom a má zájem o jejich odstranění, z jeho projevu nebylo však znát nadměrné úsilí, které by na segmentální

rovině působilo rušivě. Oproti tomu u mluvčího M5 je u všech položek zřetelná snaha o přesnou výslovnost, např. dlouhých vokálů. Tato snaha je s největší pravděpodobností příčinou toho, že výpovědi M5 mají pomalé tempo (viz kap. 2.1) a jsou velmi členěny, často na jednotaktové úseky.

3.3 Míra cizineckého přízvuku – zvukové jevy

Data, se kterými jsme pracovali, byla vedlejším výstupem percepčního testu a nedovolují vždy s jistotou určit, který zvukový jev mohl míru akcentu nebo jeho změnu ovlivnit. Zvukové jevy spolu vzájemně interagují a nemusí působit kumulativně. Významnou roli může hrát také fonetický detail.

Varianty obsahující přeroky s opravou byly vždy ohodnoceny vyšší mírou cizineckého přízvuku než paralelní realizace bez přeroku. Slovo s přerokem mělo rysy nečeské výslovnosti, mluvčí si to uvědomili a snažili se opravit; vždy se jednalo o odchylku v souhláске nebo hláskové sekvenci. S vyšším akcentem byly hodnoceny i obdobné případy, které mluvčí neopravil.

Co se týká realizace souvislé řeči, v projevech s vyšším akcentem se u jednotlivých mluvčích typicky objevovaly stoupavá melodie u oznamovacích vět, členění na velmi krátké úseky a velmi pomalé tempo řeči. Zdá se, že na hodnocení akcentu má vliv také výraznější zpomalení na jednom slově, tj. změna rytmu řeči, které se objevovalo napříč mluvčími, zejména u slov se dvěma dlouhými vokály vedle sebe.

Mluvčí obecně umísťovali slovní přízvuk náležitě na první slabiku. V analyzovaném souboru obsahovaly tři nosné věty spojení jednoslabičné předložky a jména; v tomto spojení nese v češtině slovní přízvuk předložka. V předložkových spojeních mluvčí většinou kladli slovní přízvuk až na substantivum. U tohoto jevu se neodvažujeme odhadnout možný vliv na hodnocení míry akcentu, zejména proto, že jde o komplexnější záležitost a nemáme dostatek vhodného materiálu: roli může hrát nejen vlastní pozice slovního přízvuku a jeho fonetické

ztvárnění, ale také zařazení okolních slov do mluvnických taktů či realizace výraznějšího předělu.

Oblast samohlásek, především i-ových vokálů a jejich dopad na hodnocení cizineckého přízvuku, si zaslouží samostatný výzkum (srov. např. studie, které se zabývají českými vokály u rodilých mluvčích češtiny, zejména vztahem jejich kvantity a kvality, a to jak v produkci, tak percepce: Podlipský a kol. 2009, Podlipský a kol. 2019, Palková 2018).

Na základě našeho vzorku si dovolíme jen hrubé odhady. Co se týká kvality, lze se domnívat, že přítomnost „tvrdého y“ přispívá k cizímu akcentu, zejména pokud je konkrétní realizace vzdálena vokalickému poli českých i-ových vokálů. Pokud se však vokál kvalitativně českým samohláskám blíží, nejsou údaje z našeho souboru tak jednoznačné. To je v souladu se zjištěním Blažkové, podle níž mladí posluchači z Prahy přijímají ve velké míře výslovnost „tvrdého y“ mluvčích z lašské oblasti jako ekvivalent českého krátkého, otevřeného [ɪ] (Blažková 2008, např. 54–55). V realizaci kvantity se u mluvčích objevilo jak zkracování dlouhého vokálu, zejména ve slově se dvěma dlouhými vokály vedle sebe, tak prodlužování krátkého vokálu. Lze soudit, že protažení původně krátké přízvukové slabiky na plnou délku zřejmě přispívá k vyššímu akcentu či jeho zvýšení, ovšem protažení na polodélku mohou posluchači tolerovat. Podobně na mírné zkracování vokálů, zejména při rychlejšímu tempu či v pozicích, kde se tak děje i v češtině, nemusí posluchači reagovat jako na prvek cizosti. Ovšem výrazné zkrácení, především v pozici pro češtinu netypické, má na hodnocení akcentu vliv. Zdá se, že předpauzové prodloužení nemusí zvyšovat míru cizího akcentu, může se však stát, že přispěje k nejasné interpretaci fonologické kvantity vokálu (jedná se tedy o otázku srozumitelnosti, tj. intelligibility).

Co se týká souhlásek, zvýšení akcentu nebo obecně vyšší akcent vykazovaly výpovědi:

- a) obsahující záměnu souhlásky [h],
- b) odchylnou nebo rušivou realizaci [ř] a [ř̃],
- c) výslovnost palatalizované souhlásky místo palatální.

Naopak se zdá, že oslabení nebo dokonce vypuštění souhlásky [l], vyskytující se hojně např. ve slově *publikovala*, hodnocení cizineckého přízvuku neovlivnilo (srov. problematičnost realizace této souhlásky u rodilých mluvčích češtiny, zejména mladší generace; Volín 2002, Šimáčková 2004).

Míru cizího akcentu zvyšuje změna [v] na [f] v takové souhláskové skupině, ve které v češtině zůstává [v] zachováno; v analyzovaném vzorku jde o realizaci slova *trvala* [třfala] (příp. *trvá*). Progresivní asimilace znělosti souhlásky [v] ve skupině s párovou souhláskou (*sv, tv, chv* atd.) je jedním z jevů, kterými se polština od spisovné češtiny liší a ve kterém polští mluvčí v češtině často chybují. U českých mluvčích se tato progresivní asimilace může vyskytnout jako prvek dialektu (*Český jazykový atlas* 2005, s. 416–421).

V analyzovaném vzorku se vyskytlo spojení *uprostřed víru*. Podle stále platných ortoepických pravidel by měla být výslovnost souhláskové skupiny přes hranici slov [tv]; souhlásky [v] se v této pozici chová jako sonora a předechová párová souhlásky ztrácí na konci slova znělost (Hála 1967). V analyzovaném vzorku mluvčí v osmi případech z devíti vyslovili znělé [d]; hodnocení čtyř položek se zachováním [d] se pohybovalo na pozici: (a) bez akcentu – velmi slabý akcent nebo (b) velmi slabý akcent. Z toho lze odvodit, že na tento typ asimilace nebyli posluchači zvláště citliví. To je v souladu se zjištěními, podle nichž je v češtině souhlásky [v] na začátku slova vnímána stále více jako pravidelná souhlásky párová, a nikoli jednoznačně jako sonora (Palková 1997, s. 239; Volín, Skarnitzl 2006).

V analyzovaném souboru bylo k dispozici další spojení obsahující souhláskové skupiny, v níž v některých realizacích docházelo ke změně. Jedná se o spojení *text o vlastnostech*, jehož plná výslovnost je [tekst ʔo vlastnostex]. Všichni mluvčí druhé slovo vyslovili s vypuštěním souhlásky [t] jako [vlastnostex] (s případným protažením přízvukné slabiky). Jedná se o typ redukce souhláskové skupiny, která sice není ortoepická, ale v mluvené češtině se běžně vyskytuje. Podle hodnocení nepředstavovala tato odchylka pro posluchače cizí akcent; některé realizace obsahující tuto redukci získaly dokonce hodnocení

„bez akcentu“ nebo na pomezí „s velmi slabým akcentem“. Podobně, zdá se, neovlivnilo míru cizího přízvuku vypuštění koncového [t] ve slově *text*.

4. Závěr

Studie se snažila nalézt odpověď na otázku, které zvukové jevy mohou ovlivňovat míru cizineckého přízvuku u polských mluvčích v češtině. I přes omezený řečový materiál se podařilo specifikovat jevy, které mohly akcent v daném řečovém vzorku ovlivnit: k míře cizineckého přízvuku přispívají jak prozodické jevy, tak výslovnost segmentů či jejich spojování. Zároveň se v řeči nerodilých mluvčích objevily některé odchylky, na které nebyli čeští rodilí posluchači při hodnocení cizineckého přízvuku citliví. V hodnocení dvou skupin posluchačů (z Čech a z Ostravska) se neukázaly rozdíly.

Literatura

- Bl a ž k o v á J., 2008, *Výslovnost dvojího »i« ve východolašském dialektu*, Praha: Diplomová práce Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.
- B o e r s m a P., W e e n i n k D., 2019, *Praat: Doing Phonetics by Computer* (Version 6.1.08). Online: <http://www.praat.org> [cit. 5.12.2019].
- Český jazykový atlas* 5, 2005, Praha: Academia.
- D e r w i n g T. M., M u n r o M. J., 2015, *Pronunciation Fundamentals. Evidence-based perspectives for L2 teaching and research*, Amsterdam: John Benjamins.
- H á l a B., 1967, *Výslovnost spisovné češtiny: zásady a pravidla. Výslovnost slov českých*, Praha: Academia.
- K o p e č k o v á M., 2020, *Analýza zvukové roviny mluvního projevu moderátorů hlavního TV zpravodajství*. Disertační práce Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.
- M a j o r R o y C., 2001, *Foreign accent: The ontogeny and phylogeny of second language phonology*, New York: Routledge.
- M u n r o M. J., D e r w i n g T. M., 1995, *Foreign accent, comprehensibility, and intelligibility in the speech of second language learners*, „Language Learning“ 49(1), 73–97.
- M u r y c J., 2009, *Mezijazyková interference ve zvukovém plánu češtiny a polštiny*, „Opera Slavica“, č. 4, s. 1–9.

- Palková Z., 1997, *Fonetika a fonologie češtiny s obecným úvodem do problematiky oboru*, 2. vyd., Praha: Karolinum.
- Palková Z., 2018, *Variabilita krátkých vokálů z hlediska kvality*. In O. Bláha, J. Svobodová (eds.), *Současná jazyková situace na Moravě a ve Slezsku*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 153–165.
- Podlipský V. J., Chládková K., Šimáčková Š., 2019, *Spectrum as a perceptual cue to vowel length in Czech, a quantity language*. In *JASA* 146 EL 352.
- Podlipský V. J., Skarnitzl R., Volín J., 2009, *High front vowels in Czech: a contrast in quantity or quality?* In: *Proceedings of Interspeech*, Brighton, s. 132–135. Také online: <https://sites.ff.cuni.cz/fonetika/wp-content/uploads/sites/104/2015/10/PodlEtal09-I.pdf>.
- Šimáčková Š., 2004, *Kvalita české laterály u mladých mluvčích*. In Z. Hladká, P. Karlík (eds.), *Čeština – univerzálie a specifika 5*, Brno: Lidové noviny, s. 409–419.
- Veroňková J., 2012, *Typické nedostatky ve výslovnosti moderátorů televizního zpravodajství*. In: Z. Hajičková, R. Vacula (eds.), *Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ) 2012*, 143–153, Praha: Filip Tomáš – Akropolis.
- Veroňková J., Bořil T., 2020, *Czech vowel quantity in Polish speakers as perceived by Moravian-Silesian listeners*. In: *Speech Research conference, Hungarian Research Institute for Linguistics*, Budapest: Nyelvtudományi Intézet, s. 89–91.
- Volín J., 2002, *Čtyři scénáře vývoje české laterály*. „Čeština doma a ve světě”, č. 1, s. 7–13.
- Volín J., Skarnitzl R., 2006, *Fonologická výjimečnost české znělé labiodentály*. In: Z. Palková, J. Janoušková (eds.), *Kapitoly z fonetiky a fonologie slovanských jazyků*, Praha: Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze, s. 253–268. Také online: <https://fonetika.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/104/2015/10/VolSka06-V.pdf>.